

Перевознюк В. В.

викладач кафедри фінансів

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

Низка реформ галузі водопостачання та водовідведення не приводять до поліпшення фінансового стану підприємств та покращення якості послуг, а традиційні методи фінансування суб'єктів господарювання водопровідно-каналізаційного господарства неспроможні забезпечити їм рентабельність діяльності, яка щороку зменшується. Відтак, особливої актуальності набуває проблема пошуку альтернативних джерел фінансування підприємств водопостачання.

Питання фінансового забезпечення водопровідно-каналізаційних підприємств глибоко досліджені в працях таких вітчизняних учених як: Г. Агаджанов, О. Бабак, А. Базилюк, П. Бубенко, С. Дезик, І. Запатріна, М. Забаштанський, В. Зимовець, О. Кириленко та ін. Проте, потребує наукового обґрунтування доцільність використання саме додаткових джерел фінансових ресурсів з метою модернізації вкрай зношеної інфраструктури водопостачання.

На нашу думку, одним із таких джерел є кредити Світового Банку, які, як свідчить досвід, на цю галузь надаються за пільговою процентною ставкою. Так, у 2005 р. за результатами оцінки роботи 175 водопровідно-каналізаційних підприємств України в рамках проекту “Розвиток міської інфраструктури”, експертами Світового банку для кредитування були вибрані водоканали м. Одеси, Івано-Франківська і Чернігова. Відбір претендентів на кредит Світового Банку здійснювався на основі таких умов використання кредитних коштів: поступове покриття експлуатаційних витрат, витрат на технічне обслуговування і ремонт протягом терміну реалізації проекту, висока кваліфікація персоналу.

Проект передбачав отримання комунальним підприємством “Чернігівводоканал” у 2009–2012 рр. 22,8 млн. дол. США. на термін 20 років. Впродовж перших п'яти років підприємство мало б сплачувати лише відсотки,

а протягом наступних 15 років – суму кредиту. Процентна ставка склала 4,5%. Освоєння коштів кредитів заплановано здійснювати до 2013 р. 200 тис. дол. передбачалося спрямувати на розробку проектно-кошторисної документації у 2010-2011 рр. Понад 8 млн. дол. США планувалось витратити на заміну аварійних ділянок водопровідно-каналізаційних мереж у 2009-2010 роках. Ще 1,65 млн. дол. – на заміну та реабілітацію аварійних ділянок водопроводу у 2011-2012 роках. Крім того, 3,5 млн. дол. підприємство планувало спрямувати на закупівлю транспортних засобів, у тому числі сучасної землерийної техніки, спецтехніки, автокранів, аварійних машин; 800 тис. дол. – на придбання систем дистанційного контролю для підвищення якості води, 100 тис. дол. – для оновлення лабораторного обладнання. Встановлення ж нового обладнання дозволить економити споживання електроенергії, а за рахунок зекономлених коштів планувалося сплачувати кредит. Очевидно, що отримання кредиту Світового Банку “Чернігівводоканалом” свідчить про відмінну роботу керівництва підприємства по залученню інвестора [1].

Ще одним, альтернативним джерелом фінансування підприємств водопостачання може бути запровадження збору на розвиток водопостачання, надходження від якого будуть повністю спрямовуватися на заміщення або реконструкцію водопровідно-каналізаційної інфраструктури відповідної території. Розміри цього збору мають встановлюватися відповідною місцевою радою диференційовано у відсотках від тарифу в залежності від рівня економічного розвитку регіону. Тобто об’єктом оподаткування буде величина тарифу, ставка (визначена органом місцевого самоврядування) диференційована (наприклад, від 5 до 10%), а його сплата має здійснюватися при оплаті послуг водопостачання та водовідведення. Запровадження такого збору суттєво не вплине на вартість послуг для конкретного споживача з огляду на величину допустимих ставок, проте в цілому, для водопровідно-каналізаційних підприємств такі додаткові кошти стануть реальним джерелом інвестицій. Проблему ж опору населення, яка може виникнути при запровадженні зазначеного збору, потрібно вирішити заздалегідь шляхом

психологічної підготовки громадян через роз'яснення користі від введення збору за допомогою усіх можливих засобів масової інформації.

Вагомим джерелом фінансування підприємств можуть стати також надходження в результаті оподаткування їх податком на додану вартість за нульовою ставкою, а також розміщення муніципальних облігацій. Що стосується оподаткування, то проблема подвійного оподаткування споживачів послуг водопостачання та водовідведення через тариф, залишається поза увагою науковців взагалі або розкрита лише опосередковано.

Так, до виробничої собівартості підприємств вводяться витрати щодо сплати прямих податків і зборів, що цілком виправдано. В суму витрат з капітальних інвестицій, окрім запланованого прибутку, вводять також витрати зі сплати податку на прибуток, що також економічно правильно з огляду на необхідність здійснення заходів з фінансування розвитку підприємств за умов браку власних фінансових ресурсів. Однак, недопустимо з точки зору економічної доцільності та соціальної справедливості збільшувати величину тарифу на суму податку на додану вартість. В такому випадку порушується оптимальне співвідношення між фіскальною й стимулюючою функцією податків і виникає подвійне оподаткування, тягар якого несуть споживачі.

З одного боку, з метою викорінення вітчизняної практики подвійного оподаткування в галузі водопостачання та водовідведення необхідно було б виключити з тарифу суму податку на додану вартість, а відтак звільнити підприємства від сплати згаданого податку (у протилежному випадку джерело сплати відсутнє). З іншого боку, потрібно пам'ятати, що підприємства водопостачання створюють додаткову вартість, а тому мають сплачувати ПДВ. Тому, вважаємо, що виходом із такої ситуації буде пониження ставки податку до 0%. Таким чином, ми вирішимо одразу проблеми подвійного оподаткування (практично його не буде) та зниження величини тарифу (на 1/6 частину), що, на сьогодні, в середньому становить зменшення його розміру приблизно на 35 коп.

У разі сплати ПДВ за нульовою ставкою, досліджувані підприємства матимуть право на податковий кредит, суму якого буде відшкодовувати

державна шляхом безготівкового перерахування коштів на спеціальні рахунки, відкриті в установах банків.

Щодо муніципальних облігацій, то незважаючи на нерозвиненість згаданого виду фінансових інструментів через невтішну історію, що склалася на вітчизняному фондовому ринку в 1997 р., практика доводить, що такий вид акумуляції додаткових коштів протягом останніх років досить динамічно розвивається, що свідчить про певний прогрес у розвитку ринку облігацій місцевих позик України та вдосконалення фінансового менеджменту бюджетних установ. Тому вважаємо, що облігації місцевих позик є потенційним джерелом фінансування підприємств водопостачання та водовідведення. Щоправда, процедура їх випуску потребує вдосконалення. Зокрема, потрібно спростити порядок погодження місцевих позик у Міністерстві фінансів України, а в разі погіршення фінансового стану органів місцевого самоврядування відсотки по облігаціях варто виплачувати у формі безкоштовного надання певного обсягу послуг водопостачання та/або водовідведення позикодавцям. Надходження грошових коштів від облігацій місцевих позик варто спрямовувати на спеціальні рахунки водопровідно-каналізаційних підприємств, а не до бюджету розвитку місцевого бюджету для підвищення надійності їх використання та спрощення руху грошових коштів. Натомість, відсотки по облігаціях мають сплачуватися з відповідного місцевого бюджету за умовами, що передбачені Бюджетним кодексом України.

Таким чином, альтернативними джерелами фінансування підприємств можуть бути кошти Світового банку, надходження цільового збору на розвиток водопостачання конкретної території та податковий кредит внаслідок оподаткування підприємств податком на додану вартість за нульовою ставкою, а також облігації місцевих позик. Щоправда, такий перелік джерел не є вичерпним, а напрями удосконалення фінансового забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення потребують ретельних наукових пошуків.

Література

1. Як позика Світового банку дозволить покращити послуги водопостачання у Чернігові [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://www.gorod.cn.ua/news_7939.html. – Назва з екрану.